

# HALEWYN

Het verhaal van een middeleeuwse  
Superheldin in klank en beeld

Lesmap <sup>11+</sup>



© Mattias De Smet



## Inhoudstafel

Voorwoord .....	4
Intro .....	4
Concept .....	5
<i>Het project... de aanpak</i> .....	5
Credits .....	6
<i>Wie is wie?</i> .....	6
<b>Partners - Dankwoord</b> .....	6
<i>De Ballade van Heer Halewijn</i> .....	7
<i>Wat is een ballade?</i> .....	7
<i>Eén van de bekendere originele versies</i> .....	7
<i>Vlot en hedendaags verteld (om samen in de klas te lezen?)</i> .....	9
Voor de Voorstelling .....	11
<i>Goed om weten</i> .....	11
<i>Dingen om vooraf in de klas te doen</i> .....	12
Na de Voorstelling .....	15
<i>Wat hebben we gezien?</i> .....	15
<i>Kringgesprek na afloop van de voorstelling</i> .....	16
<i>Een oud lied weer opgevist: mondelinge overlevering</i> .....	17
<i>Fluisterketting: mondelinge overlevering in actie</i> .....	17
<i>Hoe zou jij het verhaal brengen?</i> .....	17
<i>Wist je dat</i> .....	18
Evaluatieformulier .....	19





## Voorwoord

Beste leerkracht,

Binnenkort kom je met je leerlingen kijken naar Halewyn. Met deze lesmap geven wij je enkele suggesties om met je leerlingen voor en na de voorstelling aan de slag te gaan. Als artiesten merken we dat het belangrijk is dat kinderen goed voorbereid in de zaal zitten. Dat maakt de ervaring voor de kinderen waardevoller en het is voor de artiesten ook fijner performen. Het is voor de leerlingen ook goed om nadien in klasverband nog tijd te hebben om de opgedane ervaringen te verwerken. Bedankt om hier de nodige aandacht aan te besteden.

Alvast veel plezier met HALEWYN !

## Intro

Oude verhalen, nieuwe tijden. Of verhalen van alle tijden? De ballade van Heer Halewijn liet zich door de eeuwen heen niet aan grenzen houden. Misschien is zij daarom ook wel tijdloos, ook al klinkt de taal wat archaisch.

Bij velen rinkelt nog het belletje van de verplichte lectuur tijdens de schoolloopbaan. Niet onterecht, want vermoedelijk hebben we met het oudst bewaarde verhaal uit de Nederlandse literatuur te maken. Overgeleverd binnen een orale traditie dan, want de eerste geschreven neerslag dateert pas van aanvang 19de eeuw. Vergelijkend literatuuronderzoek doet vermoeden dat de oorsprong van het verhaal in onze contreien ligt. Maar zoals te verwachten gaan ook andere regio's praten op de meest originele versie. Dit verhaal kent (of beter, kende) immers talloze varianten, niet alleen binnen onze contreien, maar ook van IJsland tot Hongarije.

Interessanter is hoe doorheen tijd en ruimte allerlei varianten ontstonden rond een kern die in essentie dezelfde was. Dat is kenmerkend voor orale tradities. Er ontstaan niet alleen variaties op de verhaallijn, zelfs de naam van het hoofdpersonage verandert van gedaante. Zulke verschillen lijken vanzelfsprekend tussen versies uit veraf gelegen gebieden, maar ook in het eigen taalgebied is de variatie vaak groot.

Waarom zo'n oud verhaal oprakelen voor nieuwe tijden? Omdat er nog steeds zoveel herkenbaars in zit. Omdat de kern van de zaak dezelfde blijft: het hoofdpersonage, de koningsdochter - niét Heer Halewijn ! -, laat zien dat onze levens vorm krijgen als gevolg van context, toeval en keuzes. Elk leven is niet meer dan een variatie op een zelfde thema.



Kiezen is verliezen. Wie had dat niet in de smiezen? Keuzes bepalen deels het leven dat we leiden. Grote keuzes met voorspelbare uitkomst, kleine met onverwacht gevolg. Van het ene besluit naar het volgende toeval. Maar kiezen is vaak ook winnen.

Van oudsher werden ook kinderen met zulke verhalen geconfronteerd. Zij deden dienst als moreel kompas, overgeleverde wijsheid, inzicht in het leven, spiegel voor de ziel. Interessant is dat zij niet alleen de positieve kanten van het leven belichtten, maar ook de strijd, de twijfel, zelfs de gruwel.

Halewijn, is de mythische zanger, verleider en bezweerder die muziek als lokmiddel of bezwering gebruikt. En ja, gewoon als manier om een verhaal te vertellen. Wie weerstaat de lokroep? Wie laat zich verleiden? Wat zijn de gevolgen?

Wij wensen iedereen tijdens onze voorstelling een fijne en leerrijke tocht doorheen het bos begeleid door een Prinses.

Naar: Het doolhof van Dommelhof - Musicaklassen '17-'18 / Halewijn, Met dank aan Musica, Impulscentrum voor Muziek, in het bijzonder Hans Van Regenmortel, Artistiek Coördinator.

## Concept

De Halewijn-voorstelling is gemaakt voor kinderen uit het vijfde en zesde leerjaar, en jongeren uit het eerste en tweede middelbaar onderwijs. Vaak brengen we het ook als familieshow, "van 8 tot 88+" . We hebben zelfs een aangepaste festivalversie!

## Het project... de aanpak

Raphaël De Cock brengt met 'Halewijn', een eigentijdse voorstelling gebaseerd op de befaamde Middeleeuwse Ballade van Heer Halewijn.

Tijdens zijn reizen ontdekte Raphaël dat er talloze varianten van de ballade bestaan van IJsland, Hongarije tot zelfs Sefardisch Marokko, maar de oudste wortels liggen blijkbaar in onze contreien. Net daarom brengt hij ook artiesten met verschillende achtergronden samen om vanuit de verschillende 'talen' die elk van de artiesten speelt / zingt / spreekt / tekent / beweegt te komen tot een project vol hybride invalshoeken.

De toevoeging van nieuwe muziek(stijlen) en composities zorgt voor een hedendaagse vertaling van het verhaal, geheel in de zin van de organische ontwikkeling die de ballade ook kende via mondelinge overlevering sinds de Middeleeuwen, of zelfs van lang daarvoor nog.

Een zangeres voorziet de heldin van een stem.



Een zanger-acteur neemt de rol van Halewyn op zich ... begeleid door klassemuzikanten.

Een geluidskunstenaar scheidt met electro en soundscapes de juiste sfeer.

Een zandkunstenaar brengt het verhaal in beeld.

De actrice zet het innerlijke conflict om in dans en expressie.

Beweging, muziek en heel eigen(tijdse) visuele aspecten zorgen samen voor de rode draad met hun hedendaagse, metaforische en tijdloze taferelen ...

## Credits

### Wie is wie?

**Aline Goffin** - zang, keyboards, ukelele & effecten

**Nele Callebaut** - actrice, theater, dans & circusartieste

**Colette Dedyn** - zandkunst

**Bert Ruymbeek** - chromatisch accordeon

**Edwin Vanvinckenroye** - zang, viool, bratsch & viola d'amore

**Stef Vanderhaeghe** - elektronische muziek & soundscapes

**Raphaël De Cock** - zang & muziekinstrumenten (o.a. clarinet, duimpiano, fluiten, hardangerviool), projectleider

**Jesse Steurs** - licht en klank

**Annemarie Peeters** - coaching, dramaturgie

**Lotte Boonstra** - kostuums

### Partners - Dankwoord

- Coproductie **Musica Impulscentrum voor Muziek & C-TAKT**
- **Veerle Muys** - WALPURGIS - deFENIKS
- **Poëziecentrum Gent**
- **Johan Vanhecke** - auteur "Het hoofd werd op de tafel gezet - Heer Halewijn in Vlaanderen en Nederland"
- **Marita de Sterck** - jeugdauter van o.a. "Wreed Schoon", "Stoute meisjes overal", "Bloei, zestig volksverhalen uit de hele wereld die van meisjes vrouwen maken" ...
- **Christine Fettweis** - VRT archief
- **De Bijloke** Gent
- **Veerle Vervoort** - Ursa Maior
- **Hubert Boone** - Brabants Centrum voor Muziektradities
- **Paul Rans** - zanger traditionele en Oude Muziek



# *De Ballade van Heer Halewijn*

## *Wat is een ballade?*

Een **ballade** is een lied waarin een verhaal wordt verteld.

De benaming **volksballade** wordt sinds de Romantiek gegeven aan episch-lyrische gedichten, aanvankelijk **romances** genoemd, die op een naïeve wijze in hoofdzaak aandoenlijke middeleeuwse taferelen beschrijven. Men ging van de veronderstelling uit dat deze gedichten in de volksmond **van generatie op generatie waren overgeleverd**.

Enkele kenmerken:

- in de **middeleeuwen** is ontstaan
- bestaat uit een aantal **korte strofen** met **veel herhaling**
- meestal een **sprongsgewijze vertelling**
- gebeurtenissen spelen zich vaak in een **adellijk milieu** af
- **thema's als dood en wraak** zijn vaak de kern
- en lopen dus meestal **tragisch** en **dramatisch** af
- dikwijls gehuld in een **magische of mythische sfeer**

Opgelet, want de term ballade wordt ook gebruikt voor moderne muziekstukken voor zang met een verhalend karakter. Denk aan een engelse “ballad”.

Tot volksballaden en -romancen werden lange, maar ook kortere werken uit de Middeleeuwen gerekend. Enkele voorbeelden zijn:

'Heer Halewijn zong een liedekijn'  
'Het waren twee koningskinderen'  
'Het daghet in den oosten'

Inmiddels zijn de opvattingen veranderd, en wordt noch aan de grote ouderdom, noch aan de overleveringsvorm van deze balladen meer absoluut geloof gehecht. Meer onderzoek is aan de gang!

## *Eén van de bekendere originele versies*

Heer Halewijn zong een liedeken fijn  
al wie dat hoorde wou bij hem zijn.

En dat vernam een koningskind,  
dat van haar ouders werd zeer bemind.

Zij ging voor haren vader staan:  
'och vader, mag ik naar Halewijn gaan?'

- 'Och neen, gij dochter, neen gij niet!



die derwaart gaan en keren niet.'

Zij ging voor hare moeder staan:  
'och moeder, mag ik naar Halewijn gaan?'

- 'Och neen, gij dochter, neen gij niet!  
die derwaart gaan en keren niet.'

Zij ging voor hare zuster staan:  
'och zuster, mag ik naar Halewijn gaan?'

- 'Och neen, gij zuster, neen gij niet!  
die derwaart gaan en keren niet.'

Zij ging voor haren broeder staan:  
'och broeder, mag ik naar Halewijn gaan?'

- 't Is mij aleens waar dat gij gaat,  
als gij uw eer maar wel bewaart.'

Toen is zij op haar kamer gegaan  
en deed haar beste kleren aan.

Wat deed zij aan haar witte lijf?  
een hemdeken van zij was stijf.

Wat deed zij aan haren rode rok?  
van steke tot steke een gouden knop.

Wat deed zij aan haren keirle?  
van steke tot steke een peirle.

Wat deed zij aan haar schoon blond haar?  
een kroon van goud en die woog zwaar.

Zij ging al in haars vaders stal  
en koos daar 't beste ros van al.

Zij zette haar schrijlings op het ros,  
en reed al zingend door het bos.

Toen zij het bos ten halve kwam  
Heer Halewijn haar tegenkwam.

'Gegroet, schoon maagd, bruin oogen  
klaar,  
Komt zit hier neer, ontbindt uw haar.'

Zo menig haar dat zij ontbondt  
zo menig traantje haar ontron.

Zij reden met malkander voort  
en op den weg viel menig woort  
Zij kwamen bij een galgenboom,  
daar hingen zeven maagden schoon.

- 'Mits gij de schoonste maget zijt  
zoo kiest uw dood! het is nog tijd.'

- 'Wel als ik dan hier kiezen moet,  
zoo kies ik het zweerd het snijdt zo zoet.

- 'Maar trekt eerst uit uw opperst kleed,  
want maagdenbloed dat spreit zo breed.'

Eer dat zijn kleed ten halven was  
zijn hoofd al voor zijn voeten lag.

- 'Gaat ginder onder de galge  
en haalt daar een pot met zalve.'

- 'Al onder de galge (en) gaan ik niet,  
uw rooden hals en strijk ik niet.'

'Gaat ginder in het koren  
en blaast daar op mijnen horen.'

- 'Al in het koren en gaan ik niet,  
op uwen horen en blaas ik niet.'

Zij nam het hoofd al bij het haar  
en waste 't in een bronne klaar.

Zij nam het hoofd in haren schoot,  
van bloed was haren voorschoot rood.

Zij zette haar schrijlings op het ros,  
en reed weer al zingend door het bos.





**En als zij kwam ter halver baan  
kwam Halewijns moeder daar gegaan.**

**- 'Uw zoon heer Halewijn is gaan jagen,  
g'en ziet hem weer uw levens dagen.**

**'Uw zoon heer Halewijn is dood,  
ik heb zijn hoofd in mijnen schoot,**

**van bloed is mijnen voorschoot rood!'**

**Toen ze aan haars vaders poorte kwam  
zij blaasde den horen als een man.**

**Daar werd gehouden een banket,  
het hoofd werd op de tafel gezet.**

Versie gebaseerd op Jan Frans Willems genoteerd naar mondlige overlevering in Brabant omstreeks 1830 en een vermiddelnederlandse versie; in: Vanhecke, Johan (2000). Het hoofd werd op de tafel gezet.

Uitgeverij Lannoo, Tielt.

### **Verklarende woordenlijst:**

derwaart: ginds

aleens: om het even zijn

zij: van zijde, gesteven

steke: naaisteek

keirel: keerle, overkleed

ros: paard (vergelijk Engels "horse", roskam)

ontbindt uw haar: maak uw haar los

malkander: met elkaar

woort = woord

maget: maagd

zweerd: zwaard

spreit: sproeit

pot met zalve: in de Middeleeuwen heerste het bijgeloof dat "beulenzalf", gemaakt van het vet van veroordeelden, wonden kon helen en afgehakte hoofden weer aan de romp konden doen groeien.

(Bron: Vanhecke, Johan (2000). Het hoofd werd op de tafel gezet. Uitgeverij Lannoo, Tielt)

## ***Vlot en hedendaags verteld (om samen in de klas te lezen?)***

*"De legendarische legende over een prinses die de held uithing door een massamoordenaar te slim af te zijn"*



In de meeste sprookjes en verhalen moet de prinses door een ridder of een prins gered worden. Ze zit bijvoorbeeld in een toren opgesloten of heeft te maken met een lastige draak of een boze stiefmoeder. De prinses uit het lied van Heer Halewyn hoefde echter niet gered te worden, zij is zelf de held van het verhaal....

**Vertel?** In de middeleeuwen was er een voornamelijk heer, die tevens een schaduwcarrière had als berucht moordenaar: Heer Halewyn. Deze moordenaar had een aparte methode om aan zijn slachtoffers te komen.

Deze moordenaar had ook een minder bloederig talent. Hij had een stem die de stoelen bij The Voice zou doen omdraaien. Dit paste hij handig toe voor zijn bloederige praktijken. Door naar ze te zingen hypnotiseerde hij zijn slachtoffers en kon hij de vrouwen meenemen in het bos. In het bos liep het slecht af met Halewyns groupies. Hij had daar zijn eigen galgenveld waar hij zijn slachtoffers ophing.

**En niemand deed daar wat aan?** De prinses hoorde over deze schurk en was verbaasd dat niemand hier ingreep. Ze besloot dat zij er dan zelf maar wat aan moest doen.

Aangezien ze een brave dochter was vroeg de prinses eerst toestemming aan haar vader, de koning, om naar Halewyn te gaan. Die vond het niet zo'n goed idee, meisjes die achter deze schurk aangingen kwamen niet meer terug. Ook de koningin was niet zo enthousiast toen de koningsdochter haar om toestemming vroeg en ook haar zus raadde het haar af.

De prinses had echter nog een familielid over en haar broer was wat minder bezorgd. Als ze zich maar netjes zou gedragen moest ze maar doen waar ze zin in had. Dit was voor de prinses toestemming genoeg. Ze besloot zich klaar te maken voor haar missie.

**Hoe doe je dat?** Je zou denken dat ze zich tot de tanden bewapende, maar de prinses koos er juist voor om zich zo mooi mogelijk aan te kleden, haar kroon op te zetten en het beste paard van haar vader te lenen. Gekleed als een echte prinses ging ze dus te paard op zoek naar Halewyn.

Na niet al te lang rijden, had ze deze schurk gevonden. Ook de prinses werd door Halewyn diep het bos in gebracht. Bij het galgenveld aangekomen verleende de schurk, die onder de indruk was van de mooie prinses, onze heldin nog een gunst. De prinses mocht zelf kiezen hoe ze wilde sterven.

**Lastige keuze.** De prinses had geen zin om naast de andere vrouwen aan een boom te bungelen. Ze koos er voor om door het zwaard gedood te worden. Ze raadde echter wel de schurk aan om eerst zijn overkleed uit te doen. Onthoofden is een bloederige bedoening.



Halewyn kon deze tip wel waarderen. Zodra zijn aandacht echter afgeleid was door zijn kleding, greep de prinses haar kans. Minder bezorgd om haar eigen kleding, pakte ze het zwaard van de moordenaar en onthoofde ze Halewyn met zijn eigen zwaard.

Die zag dit niet aankomen. Zijn afgehakte hoofd probeerde met zijn laatste woorden de prinses nog te overtuigen om zijn vrienden te roepen, maar hier trapte de heldin natuurlijk niet in. De prinses spoelde het bloederige hoofd af in een bron en stapte met het hoofd weer op haar paard.

**Snel naar huis !** Op weg naar huis kreeg ze de ongemakkelijk taak om de moeder van heer Halewyn van de dood van haar moorddadige zoon op de hoogte te brengen. Na deze vervelende taak ging de prinses snel naar het kasteel van haar vader.

Haar familie was heel blij om de prinses weer heelhuids terug te zien. De veilige thuiskomst van de prinses-heldin was reden voor een feestmaal, een feestmaal met als heel aparte tafeldecoratie het afgehakte hoofd van heer Halewyn. (KC)

## Voor de Voorstelling

### Goed om weten

Het is fijn om met je leerlingen de uitstap naar de zaal (Cultureel Centrum, theater- of concertzaal, ..) goed voor te bereiden. Gaan jullie te voet? Met de bus? Gaan er nog andere klassen mee? Een bezoek aan een voorstelling bestaat uit verschillende stappen. Je vertrekt met de kinderen op school en gaat naar een plek waar ze meestal nog niet eerder geweest zijn. In die ruimte zijn heel wat prikkels aanwezig waarop de kinderen kunnen reageren. Het is belangrijk dat ze hier goed op voorbereid zijn zodat ze met een goed gevoel van de voorstelling kunnen genieten. Dit is, zowel voor de kinderen als de spelers, heel belangrijk.

Start met wat vragen over voorstellingen in het algemeen. Daarna kan je de 'spelregels' van een voorstelling bijwonen uitleggen (of opfrissen).

- Wie ging al eens naar een voorstelling, concert, theater?
- Wat vind je er wel / niet leuk aan?
- Wat is er allemaal nodig om een voorstelling te realiseren? (podium, licht, decor, muziek, techniek, ...)
- Wie werkt er allemaal mee aan een normale (theater)voorstelling? (regisseur, scenograaf, technicus, acteurs, muzikant,...).



Deze **voorstelling is ietwat anders** want ze werd in elkaar gestoken én uitgevoerd door 8 mensen tesamen: 5 muzikanten waarvan één zangeres en een zanger, een circusartieste, een zandkunstenares en een licht- en geluidstechnicus. Een bonte mengeling dus!

Naar een voorstelling gaan is helemaal anders dan naar de cinema gaan. De artiesten staan voor jou op een podium en zien en horen jou net als jij hen ziet en hoort. Achterin de zaal zit een technieker die het licht en het geluid bedient. Alles gebeurt live op de scène en dat vraagt veel concentratie. Om die redenen zijn er andere afspraken dan in de bioscoop. Dit zijn er enkele, bespreek ze vooraf met je leerlingen.

- Te veel praten tijdens een voorstelling kan storend zijn, voor de anderen in de zaal maar ook voor de artiesten.
- Eten en/of drinken is niet toegestaan tijdens de voorstelling.
- Eens het zaallicht uit is, is alle aandacht op het podium gericht.
- Elke keer opnieuw spelen de acteurs de voorstelling met volle inzet en dat verdient een applaus op het einde. Vond je het heel leuk? Blijf dan applaudisseren ook als de artiesten al van de scène zijn. Dan komen ze nog eens terug en weten ze dat je van de voorstelling hebt genoten.
- Je telefoon zet je uit. Zelfs smsjes sturen is storend. Iedereen wordt dan afgeleid, en zeker ook de artiesten.
- Er mogen geen opnames (foto's en/of video-opnames) gemaakt worden tijdens de voorstelling.

Mogelijke vragen die ook belangrijk kunnen zijn:

- Wat te doen als je naar toilet moet?
- Wat als je bang wordt? Of je het saai vindt?
- Mag je meezingen? *Het zou een mooie verrassing zijn, maar het zou ons verwonderen dat jullie de muziek al kennen...*
- Mag je dingen roepen? *Liefst niet...*

## ***Dingen om vooraf in de klas te doen***

Een optie, geen verplichting, is om eerst kort uit te leggen wat een (middeleeuwse) ballade is (zie hogerop), dan de vlot leesbare versie van het verhaal vooraf al eens klassikaal door te nemen en deze te vergelijken met de oorspronkelijke oude versie van de ballade. Even stilstaan bij het "archaïsch" woordgebruik, stijl en vorm. Is de oude vorm nog begrijpbaar?



Is het lied van Heer Halewijn een typische “Ballade” ?

Zie definitie hogerop: verhalend lied met tragisch einde: tragisch voor wie? Voor wie niet? Adellijke sferen? Waaruit spreekt de magische of mythische sfeer? Veel herhalingen in de oorspronkelijke tekst? Typische rijm en middeleeuwse strofevorm (ABB).

Jullie kunnen ahv een beamer de video-teasers projecteren, bekijken en bespreken:

- <https://youtu.be/tM38csCoAx0> inleiding met verschillende oude en nieuwere versies, tipje van de sluier over het verhaal

Bekijk samen de trailer. Dan in groepjes van ca. 5.

- Bespreek wat je gezien hebt
- Per groepje vertelt een woordvoerder de conclusies.
- Ontstaan misschien al verschillende versies? Zo ja, hoe komt dat?

Je kan kort uitleggen wat mondelinge overlevering (traditie) is en waarom en hoe er variatie ontstaat in doorvertelde verhalen, of zelfs op het gehoor doorgegeven muziek via het spel (zie fluisterketting) verderop. Dit laatste kan ook na de voorstelling gedaan worden.







Jugendstil-kunstenaar Hendricus Jansen is vooral bekend geworden door zijn prachtige illustraties voor het lied van Heer Halewijn. "Heer halewijn song een liedekijn " -plaat- 16



## Na de Voorstelling

Hopelijk hebben jij en je leerlingen genoten van de voorstelling !

We hebben gekozen om enerzijds enkele activiteiten uit te werken 'over de voorstelling' en enkele andere rond de relevante 'thema's uit de voorstelling'. De activiteiten moeten niet in een bepaalde volgorde worden georganiseerd en het is zeker niet de bedoeling om ze allemaal te doen. Naar believen dus!

Je kan ons online vinden op:

<http://www.halewyn-orovivo.be>

<https://www.facebook.com/Halewyn.Orovivo/>

### *Wat hebben we gezien?*

Na een voorstelling met veel prikkels, avontuur, emoties en uitdagingen is het interessant om de volgende dag, rustig in de kring even na te bespreken.

Wat hebben we gezien?

In het kort; hoe ging het verhaal nu weer?

Wie was wie?

Daarmee maak je de herinnering aan de voorstelling weer levend en breng je de focus op het stuk zelf. De nabespreking gaat namelijk over de inhoud, de thematieken en de gevoelens, niet over de weg naar de zaal, de gedragscodes en andere praktische zaken die bij een bezoek aan een voorstelling komen kijken.

Via de website-link ([www.halewyn-orovivo.be](http://www.halewyn-orovivo.be); klik: [media](#)) vind je enkele foto's en videotrailers die je kan gebruiken om samen met de kinderen even na te praten en het verhaal even op te frissen (<https://youtu.be/4nPTs4-U62k> toont een samenvattende video-trailer; beter na de voorstelling tonen want **kan als spoiler** werken).



## Kringgesprek na afloop van de voorstelling

Mogelijke vragen die de leerkracht kan stellen als leidraad:

- Wat onthoud jij van de voorstelling ?
- Hoe vond je het ? Grappig, leuk, saai, verrassend, triestig, griezelig, gruwelijk, ... ?
- Waren er verschillende personages ? Wie was nu wie en hoe kon je ze herkennen? (Prinses in **woord**: de **zangeres**, Prinses in beweging en uitzicht: **danser**, Halewyn in woord, zang en soms in **kostuum** en **acteren**: de zanger prinses en Heer Halewyn in beeld: zand-**beeldverhaal**; er was soms ook de rol van een **zingende verteller**)
- Welke sferen kwamen er voor in de voorstelling en hoe werden die gecreëerd ? (licht, geluid, decor, kostuums, effecten uit circus en straattheater (lichthoepel, schaduwspel, )
- Op hoeveel manieren bracht de groep het verhaal? (via muziek, teksten, beeldverhaal in het zand, dans, elementen uit theater, musical, kostuums, effecten uit circus en straattheater zoals lichthoepel, schaduwspel, zwaarddans, ...)
- Welke muziekstijl(en) gebruikte de groep? (**zeker wel**: volksmuziek, Folk, “neo-Folk”, traditionele muziek, wereldmuziek, effecten met elektronische soundscapes, elektronische muziek, jazz/blues, musical, kleinkunst, “indie”, .. / **niet**: klassieke muziek, opera, rock, pop, metal, rap, hip-hop, ..)
- Welke muziekinstrumenten zagen of hoorden jullie? (elektronische soundscapes, chromatisch accordeon, viool, piano/electrische piano, ierse en spaans-galicische doedelzakken, fluit, cymbalen en trommels, shakers, klarinet, duimpiano (mbira, sansula), ukelele, stemeffecten, hardanger viool of “noorse viool”)
- Was het gewoon een oud “bloederig” verhaal, of zaten er misschien diepere lagen in het verhaal? Zo ja, welke ? (de avontuurlijke tocht van de prinses waar zij allerlei moeilijke keuzes moet maken -aan wie toestemming vragen voor het vertrek, wat aan te trekken, welk paard kiezen, welke weg kiezen, welke dood kiezen, etc. -, wordt door onderzoekers gezien als een tocht van kind zijn tot volwassenheid; de prinses vertrekt als een naïef, nieuwsgierig, ongehoorzaam, “onwetend” meisje het bos in (puberteit), maar komt terug als ervaren heldin die moeilijke “volwassen” keuzes kan maken)
- Hoe zou het komen dat het destijds zo populair was zowel in ons land als ver daarbuiten en in zoveel verschillende vormen, melodieën ?
- Is de nieuwe vorm gebracht in de Halewyn-voorstelling nog een ballade? Weetje: traditioneel werden (volks)ballades solo gezongen, zonder enige muzikale begeleiding.





## *Een oud lied weer opgevist: mondelinge overlevering*

Zoals eerder uitgelegd, is de Ballade van Heer Halewijn niet meer dan één van talloze versies. Dat is het effect van van mondelinge overlevering en traditie. Afhankelijk van door wie en waar het verhaal werd doorverteld, sluipten er andere elementen in en zo onstonden er op verschillende plaatsen en tijden verschillende versies. Het verhaal kent trouwens niet altijd en overal dezelfde goede afloop (voor de prinses dan).

Zelfs Halewijns naam veranderde vaak van gedaante. In Vlaanderen heette hij oorspronkelijk Alewijn. Halewijn ontstond uit Heer + Alewijn. Andere versies zijn Olewijn, Erolewijn, Herolewijn, Serolewijn, Rolewijn, Roelewijn, Generolmus, enzovoort tot Heer Albert in Nederland.\* De lijst met varianten is lang.

- Ken je nog andere oude verhalen, via ouders of grootouders?
- Zo ja: ken je van die verhalen (of sprookjes) afwijkende versies?
- Hoe komt het dat zo'n verschillen ontstaan?
- Misschien ken je wel moppen die soms anders doorverteld worden?
- Een weetje: het verhaal van **Blauwbaard** is een jongere meer vertellende afgeleide van de Halewijn-ballades.

## *Fluisterketting: mondelinge overlevering in actie*

In een kring of ketting:

- De eerste in de kring of ketting verzint 'een verhaaltje' van één zin (schrijf hem op, maar niemand anders mag het zien!) en fluister het in het oor van de volgende.
- Je mag de zin maar één keer in het oor fluisteren.
- Laat het verhaaltje de kring rondgaan.
- Zijn er bij de laatste versie dingen veranderd? Zo ja, hoe zou dat komen?

## *Hoe zou jij het verhaal brengen?*

De traditie gaat verder? Moest jij, nu of later, het verhaal van Halewijn willen brengen, hoe zou jij het aanpakken?

- anders gezongen? (rappen, schlager, moderne musical, kleinkunst, opera/operette...)
- in een ander soort muzikale compositie (klassiek muziekstuk, kamermuziek, ..)
- als een film? TV-Serie?
- in een schilderij?
- een leesboek, stripverhaal, modern gedicht, ...?
- nog anders?



## Wist je dat ...

... tijdens de voorstelling hoorde je eigenlijk versies van het verhaal in Vlaamse dialecten, oud-Nederlands (Middelnederlands), modern Nederlands, Frans, Engels, Hongaars en Noors.

... **Contrafact/Cover**? Voor enkele passages in de muziek werden ook melodieën van Waalse, Franse en Spaanse versies gebruikt, maar met een aangepaste Nederlandstalige tekst. Nieuwe of anderstalige tekst op bestaande muziek plakken werd heel vaak gedaan in de Middeleeuwen. Zoiets heet dan **contrafact**. Maar ook nu nog wordt zoiets vaak gedaan. Bijvoorbeeld het Lied van Bart Peeters “Zeester met koffie” (<https://www.youtube.com/watch?v=4AzNFWe4004>), is een “contrafact” van het origineel van Prince - “Starfish and coffee” (<https://www.youtube.com/watch?v=TG4PqmShvHI>). Maar bij moderne (pop)muziek spreken we dan van een **cover**: een bewerking van een bestaand lied door een andere artiest dan de oorspronkelijke componist/uitvoerder. Een cover kan een vertaling zijn of een lied met een geheel andere tekst op dezelfde melodie.

... **Boventoonzang en keelzang**. In de Duitse versies van het verhaal, Halewijn kon zingen met wel drie stemmen terzelfdertijd. Zo lokte hij de prinses uit het kasteel het bos in, want zij wilde ook zo leren zingen [in de voorstelling Halewijn: het gebruik van **boventoonzang** tijdens Halewijn’s loklied. Boventoonzang is een zangtechniek waarbij door één persoon gelijktijdig twee tot wel drie tonen terzelfdertijd worden geproduceerd: een lage grondtoon en een tweede tot derde toon daarboven. Boventoonzang maakt deel uit van de traditie van diverse volkeren (Tibet, Mongolië, Zuid-Siberië, Zuid-Afrika, Papoea-Nieuw-Guinea)]

... **Lokroep**. het lokkende toverlied van Halewijn in onze voorstelling eigenlijk de Noorse versie van de ballade is. Die klinkt immers lekker geheimzinnig en mysterieus. Op het einde van dat stukje lied hoorden jullie een typische “lokroep” die Scandinavische herders nu nog gebruiken.. weliswaar om vrij uitlopende koeien terug naar de boerderij te roepen.

... **Zwaarddans**. In de Deense versies van het verhaal het zwaard van Halewijn kon spreken. Hij vroeg de prinses of ze wel sterk, wel “mans” genoeg was om hem in haar handen te nemen. [in de voorstelling Halewijn: de zwaarddans]



# Evaluatieformulier

! Meestal hebben wij de kans niet om na de voorstelling met de kinderen en de leerkrachten te praten. Uw reacties en die van de kinderen zijn voor ons bijzonder waardevol. U doet ons dus veel plezier door dit formulier terug te sturen, of te mailen:

e-mail [halewyn-orovivo@gmail.com](mailto:halewyn-orovivo@gmail.com)

adres & tel :OROVIVO, Cogels-Osylei 14, 2600 Berchem. Tel: 04/477993946.

## Alvast bedankt! !

1. Wat is uw algemene indruk van Halewyn? Wat vindt u er heel goed aan en wat minder goed?

.....  
.....  
.....

2. Is Halewyn volgens u geschikt voor kinderen/jongeren van 10-14 jaar? Waarom wel, waarom niet?

.....  
.....  
.....

3. Hoe zijn de reacties van de kinderen? Wat vonden ze leuk en wat minder leuk? Kan u op de achterzijde of per mail ook enkele persoonlijke 'citaten' met naam en leeftijd noteren?

.....  
.....  
.....

4. Werd de voorstelling vooraf en/of achteraf in de klas besproken, en zo ja, hoe? Maakte u daarbij gebruik van deze lesmap?

.....  
.....  
.....

5. Wat vindt u van deze lesmap? Heeft u suggesties om de lesmap beter te maken?

.....  
.....  
.....

6. Nog opmerkingen?

.....  
.....  
.....

- Naam school:
- Naam leerkracht:
- Leerjaar:
- Waar en wanneer heeft u Halewyn gezien?



**Bedankt voor jullie bezoek en graag tot de volgende keer!**



Jugendstil-kunstenaar Hendricus Jansen is vooral bekend geworden door zijn prachtige illustraties voor het lied van Heer Halewijn. "Heer halewijn song een liedekijn " -plaat- 24

